

umru. Ti si tamo gdje sebičnost ne ranjava iskrene riječi, gdje JA ne okrunjuje ohološću zajedništvo. Učini me zato slobodnim da mogu stajati pred tobom (Ti i ja, str. 45—46).

Taj bliski, intimni ton, prožet nutarnjim doslusima bića, dubokim psihološkim i teološkim nadahnućima, spontano zaokuplja i djeluje. Realističan je, izvorno ljudski, a istodobno je mističan, teološki zrači — religiozno je usmjeren osobnom osmišljenju i otvorenosti Božjeg poticaja, Bogu.

Iako je u knjizi prostorno i tematski najvažniji tzv. *Tekst meditacije*, stvarno je, rekao bih, najvažniji i najbitniji duh Ivančičevih uputa i meditacija. Nije moguće taj duh materijalno »uhvatiti« i riječima ga jednostavno ovdje izložiti. To je nešto što zrači i osvaja, kao intimna duša uspjele pjesme, koju ne možemo definirati.

Ivančičeve meditacije imaju svoj specifični životno-teološki i meditativno-karizmatički okus. Zato su tako privlačne. — Vedro i poneseno, spontano ljudski i kršćanski djeluju.

HRVATSKA GLAZBENA BAŠTINA

Puče moj — staro-hrvatski pučki napjevi iz Splita i okolice, Jugoton, Zagreb, 1984.

Petar Zdravko Blajić

U svibnju 1984. među Jugotonovim izdanjima pojavila se gramofonska ploča, LP — album *Puče moj*. Iako je o albumu ponešto pisano (*Vjesnik*) i usmeno mnogo pohvalna rečeno držim da izdavanje albuma kao značajnog glazbeno-kulturnog događaja ipak nije dovoljno uočeno i vrednovano, pa ni u našoj Crkvi. Sličnu sudbinu doživio je i prvi svezak velikog kulturno-izdavačkog pothvata *Spomenici glagoljaškog pjevanja*. Album *Puče moj* sadrži staro-hrvatske crkvene pučke napjeve iz Splita (Veli Varoš) i okolice (Stobreč, Vranjic, Solin). Napjeve izvode crkveni pučki pjevači iz navedenih mjesta (župa). Pjevače i pjevanje animirao je i gramofonsku ploču realizirao Ljubo Stipišić. Popratne tekstove na omotnici albuma napisali su Jerko Bezić, Nikola Buble i Petar Zdravko Blajić.

Ljubo Stipišić (rođen u Splitu 1938) skladatelj, melograf i zborovođa (piše pjesme i slika), u svom umjetničkom djelovanju prošao je više faza i, rekao bih, sazeo je do uočavanja zaista pravih vrijednosti glazbene kulture svoga naroda i sredine u kojoj djeluje. Mnogo ranije nego je klošlo do snimanja ovog albuma Stipišić je po otocima, mjestima splitske okolice i Dalmatinskoj zagori snimao narodno blago: pjesme, priče, poslovice, napjeve, koje je držao da su pred nestankom. Taj ga je put neminovno morao dovesti i do crkvenih pučkih napjeva po našim župama. Najprije se približio solinskim crkvenim pjevačima koji su kao zajednica bili gotovo pred nestankom. On im je probudio interes za njihove stare napjeve, učinio je da se ponovno okupe u većem broju i da se prisjete barem nekih svojih tradicionalnih crkvenih pjesama. (Od jednog dijela tih pjevača formirao je »klapu« »Pivači Salone« za stare svjetovne napjeve i s njima nastupio s velikim uspjehom na dvama *Omiškim festivalima* i na više koncerata u raznim mjestima.) Na sličan način je okupio i crkvene pjevače u Stobreču. Dio pjevača iz *Okteta DC*, koji je Stipišić dvadesetak godina vodio i s njim postigao velike uspjehe, pjevao je i u crkvenom zboru u Vranjcu. Župa Sv. Križa u Velom Varošu u Splitu

više gotovo i nije imala pjevače pučkog pjevanja. Te četiri župe kao tipične predstavnike Stipišić je nazvao »splitski krug«. Skupivši pučke pjevače u tim župama, oživivši dio njihova repertoara Stipišić se je odlučio uz velike žrtve na snimanje na gramofonskoj ploči jednog dijela tih napjeva.

Napisao sam na omotnici albuma: »Bila su potrebna stoljeća da nastanu ovi napjevi i bila su potrebna niti dva desetljeća da gotovo posve nestanu ovi napjevi. Ovaj Stipišićev pothvat nije učinjen u 'pet minuta prije dvanaest' nego samo 'jednu minutu prije dvanaest'. I 'splitski krug' i druge naše 'krugove' trebalo bi što prije, koliko-toliko, glazbeno fotografirati i time ne samo za povijest ostaviti svjedočanstvo nego i dati oživljavajuću injekciju tom načinu i repertoaru pjevanja — ako je to još moguće?«

Snimljene napjeve pjevaju pučki pjevači čija srednja dob nije ispod 60 godina, a neki imaju i više od 80. Dok solinsku, vranjičku i stobrečku grupu sačinjavaju pjevači rođeni i odgojeni u tim sredinama, dotle velo-varoška grupa, najmalobrojnija, njih 8, najnehomogenija je. U ljetu 1983. godine u okviru *Delmatskih svečanosti* na poticaj Turističkog saveza općine Split i realizaciji Dalmacije kontata u organizaciji Ljube Stipišića crkveni pučki pjevači četiriju župa održali su u Vestibulu Dioklecijanove palače dva koncerta pjevajući napjeve snimljene na LP *Puče moj*.

»Napjevi snimljeni na gramofonskoj ploči nastali su u sredinama uglavnom zatvorenima, ali vjerski, nacionalno i socijalno prilično homogenima, kakve su bile sredine srednjodalmatinskog užeg primorja. Te su se sredine izražavale srodno u crkvi i izvan crkve. Dok je službena Crkva nastojala da se liturgijsko pjevanje što više razlikuje od onoga izvan crkve, dotle je narod sudjelujući u tom pjevanju bio skloniji praktičnoj provedbi zbližavanja jednog i drugog načina pevanja. Službeni koralni napjevi tijekom vremena sve su više prestajali biti koralni i slični koralu, a sve su više postajali našima: mediteranskim, varoškim, klapskim. Dubljim poniranjem u melodijsku strukturu snimljenih napjeva na ovoj LP ploči doći ćemo do koralnih početaka. Zanimljivo je da su se bogati napjevi razvili i sačuvali po župama i crkvama užeg primorja gdje su uglavnom djelovali benediktinci koji su posebno njegovali gregorijansko pjevanje.«

U procesu nastanka, razvitka i sačuvanja ovih napjeva važnu ulogu odigrale su *bratovštine* ili *skule* koje i u našim sredinama potječu još iz srednjeg vijeka. Te su bratovštine imale prvenstveno svoje religiozne temelje, ali i socijalne. Njima su, naime, pripadali ljudi najčešće vezani istim zvanjem ili sličnim socijalnim prilikama. Unutar bratovština jedan od bitnih obilježja samoodnosti bila je pjesma. Bratimi u različitim bratovštinama bili su vrlo osjetljivi kada je u pitanju pjesma. Bila su česta službena i neslužbena takmičenja u što »akordnijem« pjevanju. U svome tekstovnom prilogu kaže Nikola Buble da ti napjevi pjevača i bratima-pjevača, sudimo li po glazbenim i izvanglazbenim obilježjima, spadaju u skupinu crkveno-obrednih pjesama stilski heterogene folklorne glazbe obalnog područja Dalmacije. Danas su pjesme ili napjevi bratima, u većem dijelu Dalmacije, dio pomalo zaboravljene prošlosti. Stoga je ovaj pothvat, tj. tonsko konzerviranje jednog dijela tradicionalnog glazbeno-vokalnog izričaja žitelji Solina, Vranjica, Splita i Stobreča, kaže Buble, izvanredno značajan događaj za glazbeno kulturnu baštinu.

Jerko Bezić snimljene napjeve svrstava u širok pojam glagoljaškog crkvenog pučkog pjevanja. Ti napjevi žive pretežno u uspomenu starijih ljudi. Konstatira Bezić da skraćivanje i pojednostavljivanje obreda u Katoličkoj crkvi uz ukidanje pojedinih pjesama nakon Drugog vatikanskog koncila — ubrzali su odlazak mnogih osebnih oblika te vrste narodnog glazbenog izražavanja. Stipišićevo snimanje ovih napjeva pridružuje se zapovistima o tom pjevanju i tog pjevanja sve tamo od XIV. stoljeća do suvremenih Martinićevih i Stepanovih zapisa i onih objavljenih u pjesmarici *Pjevajte Gospodinu*.

Pučko crkveno pjevanje u srednjoj Dalmaciji održalo se je stoljećima zato jer su njegovi izvođači poštivali tradiciju, ali su, kaže Bezić, pored toga pri-

hvaćali i novosti koje su nastojali prilagoditi mogućnostima svog glazbenog izražavanja, tako npr. solistički napjevi za čitanja jasni su primjer melodike iz udaljenije prošlosti, dok oni višeglasni, zborni pokazuju novije utjecaje.

»Dok u ovom stilu našeg crkvenog pjevanja ne susrećemo dinamičko nijansiranje, u sličnim svjetovnim napjevima izvan crkve susrećemo dinamička nijansiranja i različite načine pjevanja, npr. mezza voce, sotto voce itd«. Ovo se pjevanje u svojoj stanovitoj rustičnosti doživljava kao naša *glazbena naiva* koja bi, da je adekvatno svijetu predstavljena, vjerujem, imala i veći uspjeh od naše likovne naive.

Prema sadržaju i funkciji tekstova izabranih napjeva ploča prikazuje stalne pjevane dijelove mise (*Gospodi, Svet i Jaganče*), pjevanja u Velikom tjednu (*Puče moj, Muka, Ispovidajte se*), napjeve za čitanja poslanica (na misi, za čitanja u obredima za pokojnike i druge napjeve iz obreda za mrtve (ps. 50, 90, 129, *Oslobodi me, Gospodine* i posljednica *Dan od gnjeva*); tu su i hvalaspjev *Uzveličaj, dušo moja* s antifonom, pjesma u devetnici Božića i tri paraliturgijske pjesme. Kao najstarije pjevanje predstavlja se ono iz Stobreča, zatim Solina, Velog Varoša i na kraju ono iz Vranjica. Stobrečani pjevaju najautohtonije, najizvornije i najrustičnije, dok je pjevanje Vranjičana »najumjetničkije«, što je onda s muzikološkog i etnomuzikološkog stajališta manje zanimljivo.

Između pojedinih napjeva donesena su kazivanja pjevača i bratimâ što na ploči povezuje primjere pjevanja, a ima i izvrsnih komentara, što ima i svoju draž.

Osim spomenutih tekstovnih priloga i sažetka na engleskom jeziku s unutarnje strane omotnice albuma ima više likovnih priloga: stara gravura Splita i okolice, faksimil teksta u starom pravopisu pjesme *Puče moj* i početak Martinićeve transkripcije vranjičkog napjeva iste pjesme, faksimil djela jedne matrikule i više kapitula matrikule Bratovštine Svetog Križa.

Kako rekoh na početku, pojava albuma LP *Puče moj* sa starohrvatskim pučkim napjevima iz »splitskog kruga« (Veli Varoš, Solin, Vranjic i Stobreč) kulturno-glazbeni je događaj (i crkveni) koji treba pozdraviti i podržati (kako su to učinili župnici spomenutih župa), a Ljubu Stipišića potaknuti da nastavi. Što se njega tiče ne treba ga posebno poticati, on je za to »zagrijan« i iskustvom kvalificiran. U tome pothvatu bi ga trebale, i to ne samo lijepom rječju, pomoći i crkvene i kulturno-društvene strukture naše sredine.

ROMAN IZ PROŠLOSTI IMOTSKE KRAJINE

Fra Vjeko Vrčić, Posljednji bijeg, Imotski, 1984.

Domagoj Šubić

Iako se suvremeni književni žanrovi najčešće zatvaraju u svoje slike i simbole, te na taj način radije poniru u našu intimu i sudbinu negoli u povijest i njezinu zbilju, književnost se ne može odreći svoje funkcije da kroz priču, događaj ili fiktivnu fabulu predočava konkretnost čovjeka i njegova života. Povjesničar Imotske krajine fra Vjeko Vrčić s tom je nakanom posegao za jednim isječkom naše povijesti, da bi u romaneskno-povijesnom žanru predočio domovinsku ljubav i otpornost našega naroda.